Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 22.4.2020

HAK; Hätäkeskuslaitoksen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2021-2024

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Hätäkeskuslaitokselta asiantuntijalausuntoa 28.4.2020 pidettävään valiokunnan kokoukseen Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2021–2024 (VNS 1/2020). Pyynnön teemana on selonteon vaikutukset viraston tehtävien hoitamiseen, henkilöstömäärään, toimitiloihin, varusteisiin, kalustoon sekä ICT-toimintoihin.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja suorituskyky turvataan tulevina vuosina. Hallitusohjelman mukaisesti viraston määrärahoja lisätään julkisen talouden suunnitelmassa vuodelle 2021 1,5M €, 2022 2,0M € ja hallituskauden viimeisenä vuonna 2,5M €. Näiden panostusten lisäksi Hätäkeskuslaitos on osana julkisen talouden suunnitelman (JTS 2021–2024) sekä TAE2021 valmistelua esittänyt tuleville vuosille vuosittaiseksi lisämäärärahatarpeekseen 4,9 miljoonaa euroa.

Viraston tämän vuoden kehys on korona-lisätalousarvio huomioiden 57,959 miljoonaa euroa. Ensi vuoden voimassa oleva määrärahakehys on 57,594 miljoonaa euroa. JTS-kauden muiden vuosien kehykset noudattelevat lähes samaa tasoa (2022 57,959M, 2023 58,325M, 2024 58,325M).

Hätäkeskuslaitoksen tulevien vuosien haasteet liittyvät ICT-kulujen kasvuun sekä koulutetun päivystyshenkilöstön saatavuuteen.

Hätäkeskuslaitoksen tulevien vuosien määrärahatarpeet

Hätäkeskuslaitos on esittänyt JTS- ja TAE2021-valmisteluiden yhteydessä vuosittaiseksi lisämäärärahatarpeekseen n. 4,9 miljoonaa euroa. Esitetty summa jakaantuu seuraavasti:

1. Erican myötä kasvavat tietoliikenne- ja käyttökulut 1,5 miljoonaa euroa,

2. Erican välttämättömään kehittämiseen 1,5 miljoonaa euroa,

3. Henkilöstökuluihin asetetun htv-tason saavuttamiseksi sekä valmistuvien hätäkeskuspäivystäjien palkkaamisen mahdollistamiseksi 1,9 miljoonaa euroa.

Hätäkeskuslaitos
Nödcentralsverket
hatakeskuslaitos@112.fi

Osoite
PL 112, FI-28131 PORI
etunimi.sukunimi@112.fi

Address
PB 112, FI-28131 BJÖRNEBORG
forstnamn.efternamn@112.fi

Puhelin | Telefon
+358 (0)295 480 112
www.112.fi

26.30.02 Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot, talousarvio	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Kehyspäätös	**55 853**	**55 718**	**55 584**	**55 584**
Hätäkeskuspäivystäjäresurssin turvaaminen (HO 2019)	1 500	2 000	2 500	2 500
Stuve verkkomaksu (siirto momentilta 26.01.01)	241	241	241	241
Tarkastettu kehyspäätös	**57 594**	**57 959**	**58 325**	**58 325**
Hätäkeskuslaitoksen TAE 2021 kehyksen ylittävä esitys				
1. Ulkoministeriön konsulilain mukaiset avustavat tehtävät (siirto momentilta 24.01.01)	727	727	727	
2. ERICA:n ylläpidon kustannuksien kasvu	1 500	1 500	1 500	1 500
3. ERICA:n kehittäminen	1 500	1 500	1 500	1 500
4. Henkilöstökulut (HTV-tavoitetason edellytys)	1 900	1 900	1 900	1 900
Lisämäärärahaesitys	4 900	4 900	4 900	4 900
4. Hätäkeskuslaitoksen esitys talousarvioksi	63 221	63 586	63 952	63 225

Kuvio 1; Hätäkeskuslaitoksen kehyksen ylittävä esitys 2021-2024 M€

1. Henkilöstö

Osana sisäisen turvallisuuden strategian toimenpiteitä sisäministeriö määritti viime vuonna Hätäkeskuslaitoksen tulevaisuuden minimi henkilöstömääräksi 630. Viraston henkilöstön vähimmäismääräksi on viime vuosina eri yhteyksissä arvioitu 600–650 (sisäisen turvallisuuden selonteko, hallintovaliokunnan lausunto HaVL 16/2016 vp - VNS 3/2016 vp).

Hätäkeskuslaitos on koko olemassa olonsa aikana kamppaillut koulutetun henkilöstön saatavuudesta. Viime vuonna hätäkeskuspäivystäjien vuosittaisia koulutusmääriä lisättiin 48:aan vuodessa. Panostukset koulutusmäärissä tulevat näkymään työmarkkinoilla vasta parin vuoden viiveellä. Siihen saakka

tämän hetken koulutusmäärät eivät tuota riittävästi koulutettua henkilöstöä viraston tarpeisiin eivätkä kata viraston vuosittaista normaalia poistumaa. Viraston viime vuoden henkilötyövuositoteuma oli 580, joka sisältää myös ulkoministeriölle tuotettavien palveluiden henkilöstöresurssit.

Haastava henkilöstötilanne ja ongelmat hätäkeskuspäivystäjien saatavuudessa puolestaan uhkaavat viraston toimintakykyä äkillisissä ruuhka- ja häiriötilanteissa sekä pitkittyessään uhkaavat henkilöstön jaksamista. Vaikea henkilöstötilanne heijastuu myös korkeina sairauspoissaoloina, jotka ovat lähes kaksinkertaiset valtiohallinnon keskiarvoon verrattuna.

Hallitusohjelmaan kirjattu Hätäkeskuslaitoksen toiminnan ja suorituskyvyn turvaaminen edellyttää ehdottomasti riittävää henkilöresursointia myös tulevina vuosina.

2. Hätäkeskustietojärjestelmä ERICA ja ICT

Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot ovat jyrkässä kasvussa viime vuonna käyttöönotetun uuden hätäkeskustietojärjestelmä ERICA:n myötä kasvaneiden tietoliikenne- ja operaattorikustannusten sekä uuden tietojärjestelmän käyttö-, ylläpito- ja kehityskustannuksista johtuen. Näiden lisäksi tulevina vuosina kustannuspaineita aiheuttavat turvallisuusverkko TUVE:n toimintaan liittyvät epävarmuudet sekä Hätäkeskuslaitoksen ja Insta Response Oy:n välisen ERICA-palvelusopimuksen päättyminen vuoden 2021 keväällä. Palvelusopimuksen päättymisen ennustetaan nostavan edelleen viraston kustannuksia tulevina vuosina. Näiden arviointi tässä kohtaa ei kuitenkaan ole vielä mahdollista.

Kustannuksiin vaikuttavat myös järjestelmään liittyvät ennakoimattomat korjaus- ja muutosesitykset, yleinen kustannustason nousu sopimustoimittajien palveluissa sekä tietoliikennekustannusten ennakoimaton kasvu. Operaattoreille maksettavat Alerta- ja hätäliikenneväylämaksut sekä turvallisuusverkon kustannukset ovat kasvaneet käyttöönoton myötä. Suurimpaan osaan näiden kustannusten syntymisestä Hätäkeskuslaitos ei kykene vaikuttamaan (mm. TUVE/Valtori).

Tietojärjestelmän ylläpitäminen ja toimintavarmuuden sekä käytettävyyden varmistaminen vaativat panostuksia kehittämistoimenpiteisiin koko järjestelmän elinkaaren ajan. ERICA- järjestelmän käyttöikä on suunniteltu 2030-luvulle, joten sitä on kehitettävä aktiivisesti toimintavarmuuden ja käytettävyyden takaamiseksi. Kustannustehokkain ratkaisu olisi saada ERICA kehittämisen määrärahat varmistettua hyvissä ajoin useille talousarviovuosille, joka mahdollistaisi kehittämisen suunnitelmallisuuden.

3. Toimitilat, kalusto ja varusteet

Hätäkeskustoiminta on erittäin tietotekniikasta riippuvaista. Viraston toiminnassa käytettävä muu kalusto ja varusteet ovat investoinneiltaan erittäin

vähäisiä. Viraston vuosia jatkunut tiukka taloustilanne ja hätäkeskustietojärjestelmä ERICA:n kehittäminen ovat entisestään vähentäneet viraston muun toiminnan kehittämistä. Toteutetut ja meneillään olevat kehittämisprojektit on kyetty hoitamaan voimassa olevien kehysten puitteissa.

Viraston toimitiloihin liittyvät kustannukset tulevien vuosien osalta ovat käytössä olevasta vuokrausmallista johtuen hyvin ennustettavissa. Maanalaisiin luolatiloihin sijoittuvien hätäkeskusten peruskorjaukset tulevat ajankohtaisiksi tämän hetken arvion mukaan 2020-luvun loppupuolella. Hätäkeskuslaitos on suunnitellut lähivuosille hätäkeskusten ilmanvaihtojärjestelmien korjaushankkeita, joilla parannettaisiin luolastojen ilmanvaihtoa.

4. Voimassa olevien kehysten vaikutukset viraston palvelutasoon

Voimassa olevat kehykset eivät mahdollista tulevina vuosina nykyisen henkilöstömäärän ylläpitämistä eikä ERICA:n välttämätöntä jatkokehittämistä. Näillä on suorat vaikutukset viraston palvelutason ylläpitämiseen sekä hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaan.

Viraston kustannusrakenteesta johtuen esitetty määrärahavaje tarkoittaa käytännössä henkilöstömäärän vähentämistä, pahimmillaan jopa 15 prosentilla. Vähennys on merkittävä huomioiden, että viraston henkilöstömäärä on viimeisen 8 vuoden aikana vähentynyt jo neljänneksellä.

Henkilöstömäärän nopea ja radikaali vähentäminen tulisi romuttamaan nykyisen kansainvälisestikin edistyksellisen hätäkeskusjärjestelmän Suomessa ja romahduttamaan viraston palvelutason. Hätäpuheluiden vastausajat ja viranomaisten yksiköiden hälyttämisviiveet kasvaisivat merkittävästi. Näillä olisi suorat vaikutukset yhteiskunnassa mm. kansalaisten luottamuksessa viranomaistoimintaa kohtaan sekä turvallisuuden tunteeseen.

Hätäkeskuslaitoksen määrärahatarpeet ovat erittäin pieniä huomioiden viraston keskeinen rooli sisäisen turvallisuuden kentästä sekä kansalaisten perusturvallisuuspalveluiden tuottajana. Hätäkeskustoiminnan sujuvuudella on suorat vaikutukset hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten, kuten poliisin, pelastuksen, sosiaali- ja terveystoimen palveluiden saatavuuteen.

Hätäkeskuslaitos katsoo, että viraston JTS-kauden kehyksiin tulisi tehdä vuosittainen 4,9 miljoonan euron lisäys, jolla varmistettaisiin Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja suorituskyky myös tulevina vuosina.

Hätäkeskuslaitos
Nödcentralsverket
hatakeskuslaitos@112.fi

Osoite
PL 112, FI-28131 PORI
etunimi.sukunimi@112.fi

Address
PB 112, FI-28131 BJÖRNEBORG
forstnamn.efternamn@112.fi

Puhelin | Telefon
+358 (0)295 480 112
www.112.fi

Hätäkeskuslaitoksen johtaja Taito Vainio

Johtaja, ohjaus ja ennakointi Teemu Lehti

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Hätäkeskuslaitos 27.04.2020 klo 11:31. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@edeuskunta.fi

Tiedoksi Marko Nieminen
Jukka Aaltonen
Tuovi Merkkiniemi